

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

Vbi de invidia, n. 35.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

ab odio non levi proficisci. Porro Confessarij permaximè adhortentur omnes, præsertim eos, qui simul convivunt, ut in amicitia signis exhibendis prodigi sint, ut ita dicam, non solum liberales: id enim nos reddit amabiles hominibus, Angelis, Deo. Odi ego acriter eos, qui semper amaro sunt vultu, & austero, nec erga subditos, confodalesque solum, sed multò magis superiorem, dum de S. Romualdo prudentissimo æquè ac sanctissimo Abbate, cujus hodie, cum hæc scribo, memoriam colimus, sic lego: *a* Vultu adeo lato semper erat, ut intuentes exhilararet: Nec immerito statim additur, magno apud Principes & Reges in honore fuit.

a In festo S. Romualdi 7. Febr. l. 2. Brev. Rom.

Desiderare malum alteri, ubi

De Invidia,

29. Inquires primò, an sicuti inimico licet velle malum punitionis, modo dicto, ita universim possit quis proximo malum ex aliquo motivo desiderare?

Respondeo. Certè non statim ac illud licet, sequitur & hoc licere; nam inimico desideratur illa punitionis pœna, quam justè meretur; at proximo nullam merenti pœnam malum desiderare, iniquum per se est. Id ergo diligentius discutere hac occasione, ne gravemur; & solent quidem afferri exempla: An possit filius mortem patris optare, vel de illa gaudere, non

ut malum patris; hoc enim esset odium execrandum; sed ut ipse filius paterna hæreditate fruatur? An mater possit desiderare mortem filia, ne illam alere, vel dotare cogatur? An possit subditus mortem cupere sui Prælati, ut Prælaturæ ipse succedat, vel ut ab eo Prælato sibi infenso liberetur? & similia. Si solum desideres, vel cum gaudio excipias ejusmodi effectus, hæreditatem, molestia carentiam, Prælaturam &c. facilis est responsio licitè enim hæc optas, vel amplecteris; quia non gaudes de alterius malo, sed de proprio bono. Certè non potest *b* quis licitè gaudere de fornicatione, de comestione carnis, ut facta die vetito &c. nec illa desiderare, ut tunc fiant, quia gauderet de peccato, illudque desideraret; tamen posito, quod hæc cum peccato quis commisit, potest de habita prole sibi complacere; deque viribus refectis, quia non de peccato gaudet, sed de effectu secuto, qui bonus est; ita in casu nostro.

b L. Castrop. to. 1, tr. 2, d. 2. p. 20, §. 2. n. 11.

30. Rursus. Si desideres sub conditione, facilis item est responsio, licitè posse. Si quis enim hunc actum eliciat; *si meus pater moreretur, ego hæreditate potirer. si filia mea occumberet, ego molestia liberarer:* & si gauderet tunc ille non de patris vel filia morte, sed de hæreditate, deque carentia molestia, culpam odij non committeret, utpote qui simili modo, de bono suo gaudeat, non autem de alieno malo.

31. Denique si absolute desideres in hunc modum; *Cupio mortem patris,* non

non ut malum patris est, sed ut bonum meum, seu ut causa mei boni, nimirum quia ex illius morte ego ejus hereditatem adibo, vel sic, *Vtinam moriatur mea filia; nam sic sexcentas sollicitudines excutiam &c.* Si, inquam, sic desideres, major est resolvendi difficultas, quia tunc eligis, velle malum illis, quamvis ut causam tui commodi, quod non videtur culpa vacare.

Et ita quidem putat Bonacinae his verbis: Secundò sequitur, illum graviter peccare, qui grave aliquod malum corporis parentibus exoptat, exempli gratia, cupiendo illis mortem, ut quamprimum in hereditatem succedat; Ita Sil. Navar. Grassius, Reginal. Tolet. Clavis Regia, Molseus. Hæc Bonacina.

c. Bonac. t. 2. d. 4. circa 4. Dec. præcep. 9. unica p. 3. n. 3.

32. Nihilominus Castropalaus, d postquam firmavit, posse malum proximo desiderari, propter bonum justitiæ, vel bonum publicum, vel ipsius proximi, unde licere, ex zelo Iustitiæ desiderare punitionem & condignam mortem malefactori; gaudere de morte peccatoris scandalosi, qui non amplius erit causa ruinæ plurimorum, cupere effrenato filio mortem, ne longiore vita graviora peccata committat, graviusque condemnetur; optare patri seni infirmoque, vel filia inopi mortem, ne in tormentis vivant, & similia; quia hæc desideria sunt finaliter de bono proximi, non de malo; postquam, inquam, hæc firmavit, sic addit. Credo, si cum debita moderatione facias, te posse absque

peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illamque inefficaci affectu petere, & desiderare; non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum inde secutum; sic docere videtur Emmanuel Sa, ubi absolute dicit, te posse proximo optare malum corporale ad salutem animæ, & mortem, ob Reip. bonum & honestum; & hosti tibi alioqui valde nocivo mortem, non odio, sed ad vitandum damnum tuum: item de morte ejus gaudere, ob bonum inde secutum. Azor & Bonacina e affirmant, licere matri, mortem filiarum optare, eo quod ob deformitatem, vel inopiam non possit eas juxta suum desiderium nuptui tradere, & idem esse dicunt, si ob illarum causam malè tractaretur à marito; posset enim illarum mortem optare, ut ab illo damno liberaretur. consentit ijs Ioannes Sanchez, qui sic, inquit. Licitum est, optare tibi, vel proximo mortem, ob vitandam noxiam infirmitatem, mendicantem, vitam pœnalem à marito infligendam, & alia hujus generis dummodo desideres, ut à Deo infligenda; non ab homine injusto, vel à Dæmone. Ratio est, quia hujusmodi desiderium, & gaudium de malo proximi, non tam est desiderium & gaudium de malo illius, quam de bono inde secuturo, ergo non habet malitiam; quia illam habere non potest, nisi finis illius malus sit, cum tota species actus inefficacis ex fine desumatur. Hæc Castropalaus, qui etiam respondit ad quasdam rationes in contrarium. Rectè autem di-

dictum est (morte naturali) nam si oc-
casionem injustam desiderares, te sine
dubio peccaturum, paulo ante vidi-
mus.

d. *Castrop. t. 1. tr. 6. d. 4. de charit.*
p. 1. n. 11. e. Bonac. to. 2. d. 3. circa 1.
Dec. praecep. n. 4. si. ultim. §. 7. n. 7.

33. Vereor autem, ne Bonacina mo-
do à nobis num. 31. allatus sibi ad-
verfetur. In alio enim loco contrari-
um docuit, ut merito eum pro se Ca-
stropalaus citare potuerit. Ecce Bona-
cina *f.* verba adversantia suismet ver-
bis, dicto num. 31. à nobis allatis; Ex
dictis sequitur, eum graviter peccare
contra Charitatem, qui alicui malum
exoptat, ex displicentia personæ, &
non ob bonum ipsius, vel alterius. Et
paulo post: Secus, si gaudeat de ma-
lo, vel tristetur de bono, ex bono mo-
tivo; actus enim inefficax specificatur
à motivo, ab eoque bonitatem, & ma-
litiã sumit. Ob id à mortali excusa-
tur, qui de sanitate alicujus tristatur,
qui ex recta valetudine occasionem su-
mit peccandi: & post pauca: Idem di-
cendum videtur de matre, quæ mor-
tem filiabus exoptat, quia occasione
ipsarum malè secum agitur à marito,
aut injurijs afficitur; non enim pro-
priè detestatur filias ex displicentia
ipsarum, sed in detestationem proprii
mali. Hac Bonacina. Ex quibus vi-
des, opinionem Castropalæ esse satis
probabilem.

f. Bonac. to. 1. d. 3. circa primum. Dec.
praecep. q. 4. p. ultimo. §. 1. n. 7. citato
jam modo à Castr.

34. Inquires secundò, an sicut alijs,
ita sibi ipsi possit quis modo dicto ma-

lum optare, v. g. mortem, ad su-
rumnas vitæ hujus evitandas?

Respondeo, ita, *g.* propter easdem
rationes, quia tunc bonum sibi optat,
non malum. Neque sequitur, ad eas-
dem molestias declinandas posse ali-
quem necem sibi, vel alijs inferre vel-
le, vel re ipsa inferre. non sequitur,
inquam; nam ibi actus desiderij est in-
efficax, hoc est, sistit solum in ipso de-
siderio, qui actus inefficax sumit suam
bonitatem malitiã ve à motivo; seu
fine. At hic est efficax, hoc est, tendit
ad ipsum externum effectum, qui a-
ctus efficax speciem sumit suam, non
à motivo solum, seu fine, verum eti-
am ab ipso opere externo, quod patra-
re quis intendit. Cum ergo in hec
casu ipsum opus externum sit nex-
propria, quæ semper est illicita, illicita
etiam erit & illius volitio.

g. Vasq. Sa. Turrianus, Navarr. apud
Bona. d. disp. 3. q. 4. p. ultimo §. 1. n. 11.

Sunt apud nos non pauci rudes, qui
tanquam de mortali se accusant, sibi
mortem optasse, quo incommoda vi-
tæ hujus effugiant. Ejusmodi poenit-
entes eorum que Confessarij sunt ad-
monendi; illi, ut conscientia erronea
liberentur: hi, ut sollicitiores sint in
docendis poenitentibus. Nam profe-
cto admirans sapius adverti, aliquos
solito frequentissimè confiteri, hac
erronea conscientia laborasse. Deus im-
mortalis! numquamne Confessarius
sibi scrupulo vertit, se teneri ex chari-
tate, & ex officio, Doctoris munus er-
ga poenitentes exercere? Medicus est
Confessarius, Iudex & Magister.

Invidia.

Invidia.

35. Inquires tertio : an sicuti potest gaudere de malo alterius, quia sibi bonum fit; ita, e contra, licite queat tristari de alterius bono, ut sibi malum est? Respondeo : hic videtur esse actus invidiæ, quam sic communiter describunt Doctores, *h* Est inordinata tristitia, qua quis dolet de bono alterius, non quatenus est illius bonum, sed quatenus videtur diminuere propriam excellentiam, seu proprium bonum. Quare quando quis tristatur de bono alterius, quia vult, ut illi malum fit, est actus odij; quando tristatur de eodem alterius bono, quatenus hoc bonum verè est malum ejusdem, vel est malum tuum, vel est malum Reip. pertinet ad charitatem; At quando tristatur de bono alterius, ut est diminutivum seu ut apprehenditur diminueri propriam excellentiam, bonumque proprium, est (inquiunt) actus invidiæ.

h Ex 3. Th. 2. 2. qu. 36. art. 2. & 3. Val. Coninch. Suarez. Bon. Alij apud. Castrop. co. 2. tr. 6. d. 4. p. 2. n. 3.

36. Hæc communiter : quæ tamen mihi difficilia semper visa sunt. Cum enim ad eundem habitum *i* pertineat, amare rem, & odio habere ejus contrarium (per eandem enim virtutem, amo v. g. bonum mei patris, & odio habeo malum meo patri adversarium) sanè ad eundem habitum, quo, naturaliter saltem, se quis amat, pertinebit, gaudere de malo alterius, ut

est bonum suum, modo supra concessio, & tristari de bono ejusdem, ut est suum malum.

i *Leges. Tho. 3. p. quest. 85. ar. 2. ad r.*

37. Præterea, ex communi doctrina, non peccat is, qui videns v. g. divitias in proximo, tristatur, eas se non habere, si non tristetur, eas à proximo possideri; quia sic non dolet de bono alterius, sed de propria carentia, quæ sibi mala est. Iam sic arguo. Quando doleo de bono alterius, ut est diminutivum meæ excellentiæ, non doleo de bono alterius absolutè, sed formaliter de malo meo, seu de diminutione meæ excellentiæ, quæ mihi mala est : ergo (nisi aliud addatur, quod mox nos addemus) actum peccaminosum non elicio. Et ratio fundamentalis est, quia omnes modo docuimus, actum inefficacem sumere speciem suam à fine, vel motivo : Quoniam ergo in casu nostro finis tristitiæ est, diminutio mei boni, de qua tristari licite possum, actus ejusmodi, ex hoc capite, peccatum non erit.

1 *Lege. Bonac. t. 2. d. 2. q. 4. p. ult. §. 2. n. 1. & passim.*

Fatetur Castropalaus, *m* imminutionem propriæ excellentiæ malum esse, & dignum, ut de illo quis tristetur, sed quia invidus non solum de illo malo, sed etiam de bono proximi per se, & non per accidens tristatur, quia bonum proximi per se, & immediate hanc imminutionem causat, ea de causa, inquit, hæc tristitia mala est.

m *Castrop. l. cit. n. 9.*

Sed id non satisfacit : nam falsum est, invidum in hoc actu tristari de bono

bono alterius per se, & non per accidens: tristatur enim de eo bono, ut causat diminutionem excellentiæ propriæ, atque adeo ratione alterius, & consequenter per accidens. Quod autem immediatè causset diminutionem dictam, non obest, sed favet nostræ doctrinæ: nam tanto magis erit odio dignum. Sicut enim si gauderem de malo alterius, v. g. de morte patris, ut causante immediatè bonum meum, puta, hæreditatis successionem, non esse peccatum, supra omnes vidimus: sic contra, si doleam de bono alterius, ut causante immediatè malum meum, culpa non erit.

38. Virges. At sic tolleretur de medio peccatum Invidiæ, unum ex septem capitalibus. Respondeo, nequaquam tolli; est autem menti revocandum, non inde illa septem Capitalia appellari, quia semper sint mortalia (neque enim semper superbia, gula, ira &c. mortalem culpam attingunt) sed quia sunt veluti Capita & radices, unde frequens mortalium numerus enascatur: & certè ex tristitia boni alterius, quatenus apprehenditur diminuere propriam excellentiam, sæpissimè progignuntur insidiæ contra proximum, odia, detractiones, infamiae &c. propter quæ rectè dicit S. Paulus *Invidus tradi in reprobam sententiam*, sicuti simile quid dicimus de superbis, iracundis, ventri deditis &c.

39. Ipsum ergo peccatum invidiæ in se, & ut differt ab alijs (quod rectè Doctores dicunt, oriri ab animo pusillo) consistere puto in ea voluntate, qua admittitur illa apprehensio, per quam quis falso credit, bonum alterius, ut

bonum alterius est, esse causam proprii mali: v. g. quod honor sodalis mei sit dedecus meum. Dico (falsè) nam si verè ita esset, invidiæ culpa non esset. Fac enim, Antonium ignobilissimum duxisse matrimonio sororem Petri nobilissimam, cum id bonum Antonij verè sit dedecus Petri, quis eundem Petrum de invidia damnabit, si tristetur de matrimonio, seu de hoc bono Antonij, non ut est Antonij bonum, sed ut est causa ignominie sui ipsius Petri? At si falsè simile quid apprehendam, ut si sanitatem, divitias, scientiam mei proximi, ego sine ullo fundamento cedere in meum dedecus deliberatè apprehendam, deque illius proximi bonis trister, merito invidiæ reus existimabor. Non autem dico, invidiæ peccatum consistere in apprehensione, quæ est actus intellectus, sed dico consistere in ea voluntate, qua admitto, seu non repello, nec corrigo eas pusillas apprehensiones, ex quibus ducor ad prædictam tristitiam; atque id, quod diu mente revolvitur, ad essentialem notionem invidiæ inveniendam, per diligentem notetur; omnes enim alij modi quibus invidiæ descriptio definitur, minus sufficientes esse videntur.

40. Et sanctus quidem Thomas, ceterique Doctores, quando tantam certam supponunt, invidiam esse tristitiam, qua quis dolet de bono alterius, ut est diminutivum propriæ excellentiæ, sunt intelligendi descriptivè invidiam ab effectu, ex voluntaria enim admissione illius pusillæ apprehensionis, in qua verè invidiæ culpa refidet, nascitur tanquam effectus

fectus tristitia illa, peccaminosa quidem, si sit alicujus mali causa, ut esse solet facile, non tamen peccaminosa si in ea dumtaxat sisteremus.
n. Doct. citati Inf. H

41. Quod si constanter velit quis contendere, invidiam consistere in prædicta formali tristitia, ita id admittimus, ut culpabilis invidia non sit quælibet dicta tristitia, sed quæ est excedens, anxietatibus plena, uno verbo, inordinata; sicuti non quamlibet iram, vel gulam, sed vero excedentem & inordinatam culpabilem esse, docemus omnes. Verum vides, tunc non fisti in ipsa substantia tristitiæ; sit enim transitus ad dictas accidentarias deordinationes.

42. Ex his collige, à me libenter excipi sententiam Lorca, qui peccatum invidia ex se & ex genere suo non esse mortale, sed veniale, docet (fateor tamen, ad infidias graves, & damna contra proximum eligenda facile transire posse.) Ratio nostra est, quia tota ejus malitia, vel consistit in eo, quod quis apprehensiones illas pusillanimes admittit, vel in deordinatione modo dicta: at si ve ea admissio, si ve hæc inordinatio, dummodo sit modo supra explicato inefficax, nec transeat ad gravius quid, non videtur esse notabiliter contra bonum proximi, vel sui ipsius, ergo non videtur mortalis.

o Lorca v. 2. quæst. 36. in addit. ad 3. art.

§. IV.

De dilectione proximi, quoad non concurrendum cum ejus spiritali ruina.

1. DE scandalo aa alibi egimus universim; nunc de eodem nonnulla speciatim; discernendum enim est de obligatione, quam quisque ex virtute charitatis habet, ne sit proximo causa peccati, & consequenter damnationis æternæ. Obligatio autem hæc triplex est: Prima, ne peccatum proximi quis permittat, si impedire potest: Secunda, ne ad illud invitet, consiliumve det: Tertia, ne cum ipso peccante cooperetur.

Permissio peccati.

2. Si permittis in alio peccatum, eo fine, ut ipse peccet, te peccare, quis ambigit? Sed difficultas est, an aliquo bono fine illud permittere tibi liceat tibi, inquam, potenti id peccatum impedire? Distinctione opus habemus. Nam si permittas cum spe certa, vel valde probabili, ut proximus in peccato deprehensus resipiscat, v. g. ut filius deprehensus à patre in furto, non amplius furetur, vel ut quis se indementem servet, v. g. ut maritus uxorem in adulterio, adhibitis testibus, comprehendat; quibus deinde testificantibus, divortium intentare possit, sine peccato permittit, quamvis impedire possit; semper tamen supponendo, alium

D